

İNSAN HAQLARI

Məlumat bülleteni

№ 2 (5)

Kitabxananın Elektron Kataloquna (EK) daxil edilmiş dövri
mətbuat materiallarının **b i b l i o q r a f i y a s ı**

(iyul – dekabr 2014-ci il)

MÖVZULAR

➤ Ümumi məsələlər	1-36
➤ Ombudsman	37-47
➤ Uşaq hüquqları	48-56
➤ Gender problemi	57-74
➤ Beynəlxalq hüquqda insan haqları	75-81

ÜMUMİ MƏSƏLƏLƏR

1. **Mustafa, Əziz.** Hüquqi dövlət quruculuğu yeni zirvələrə daşınır // *Zaman*. - 2014. - 2 iyul. - №125. - S. 13.
2. **Baxşəliyev, Rəşad.** Amerikada jurnalistlər ciddi senzuraya məruz qalırlar // *Azərbaycan*. - 2014. - 11 iyul. - № 146. - S. 10.
3. **Quliyev, Aqşin.** İnsan hüquqları və ya Leviafan // *Qanun*. - 2014. - № 5. - S. 3-8. - Filosof C. Lokkun hüquqi konsepsiyası və bir sıra siyasi-hüquqi ideyalarda opponenti olan sələfi T. Hobbsun "Leviafan" əsəri haqqında.
4. **Bədəlov, Əliqismət.** İnsan hüquq və azadlıqlarının qorunması Azərbaycanda həyata keçirilən siyasi strategiyanın prioritet xəttidir: Ölkə Prezidentinin sərəncamları ilə son on ildə 35160 nəfərdən çox məhkum azadlığa buraxılmışdır // *Xalq qəzeti*. - 2014. -31 iyul. - № 161. -S. 5.
5. **Ömərov, Vahid.** Yaşamaq hüququ hüquqi dövlətin əsas hüquqlarından biridir // *Səs*. - 2014. -12 avqust. -№ 145. -S. 15.
6. **İsmayılqızı, Xuraman.** İlham Əliyev: Azərbaycanda bütün azadlıqlar təmin edilir: Dövlət başçısının vurğuladığı kimi, bizim siyasətimizə təsir edə biləcək qüvvə yoxdur və heç vaxt olmayacaqdır // *İki sahil*. -2014. -21 qvust. - № 149.- S. 2.
7. **Nicat İntiqam.** Vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasında ailə hüququnun rolu // *Zaman*. - 2014. – 12 sentyabr. - № 175. -S. 13.
8. **Ferquson hadisələri:** ABŞ siyasi-ideoloji sisteminin qırılma nöqtəsi? // *Səs*. - 2014. - 12 sentyabr. - №168. - S. 11.
9. **Oqtay Əsədov:** Dövlətlərarasında əməkdaşlığın zəruriliyi tarix boyu heç vaxt bu qədər dərindən hiss edilməyib // *Xalq qəzeti*. - 2014. - 16 sentyabr. - № 201. - S. 3. - Norveçin paytaxtı Oslo şəhərində demokratiyaya və insan haqlarına qarşı təhlükənin yaranması məsələsi haqqında konfrans keçirilmişdir.
10. **Ömərov, Vahid.** Vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülünün ilk mərhələsində insan haqlarının müdafiəsi // *Səs*. - 2014. - 27 sentyabr. - №179. - S. 13.
11. **Əliyev, Əsgər.** Neonasizm və ksenofobiya Avropanı təhdid edən təhlükəli meyillərdir // *Azərbaycan*. - 2014. - 2 oktyabr. - № 215. - S. 7. - AŞPA-nın payız sessiyasında Neonasizm təzahürlərinə qarşı əks tədbirlər” mövzusunda hazırlanan məruzə ilə bağlı Azərbaycanın bu qurumdakı nümayəndə heyətinin üzvləri çıxış ediblər.
12. **Əsassız bəyanat:** Dövlət Departamenti kimlərin müdafiəsinə qalxır? // *İki sahil*. -2014. - 24 oktyabr. -№ 193. - S. 15. - Cənubi Qafqazda insan hüquqları haqqında konfrans keçirilmişdir.
13. **Ömərov, Vahid.** Yapon vətəndaş cəmiyyətində insan haqları məsələsi // *Səs*. -2014. - 31 oktyabr. - № 201.- S. 15.
14. **Cəlilov, Tahir Cəlil oğlu.** İnsan hüquq və azadlıqları dini etiqad azadlığı kontekstində // *Qanun*. - 2014. -№ 10 (240). - S. 28-32.
15. **Nurəddinoğlu, Rövşən.** Dövlətin əsas məqsədlərindən biri insan hüquq və azadlıqlarının mühafizəsinə yetirilən diqqət faktorudur // *Səs*. - 2014. - 5 noyabr. - №

204. - S . 10.- İnsan Hüquqları Məsələləri üzrə Birgə Qrupun fəaliyyəti Avropa ölkələri üçün də unikal modeldir.

16. **Qəhrəmanlı, Fuad.** Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqları yüksək səviyyədə qorunur // *Kaspi*. - 2014. - 6 noyabr. - № 184. - S. 4. - Son illərdə atılan addımlar Avropa Şurasının baş katibi Torbyorn Yaqlandın məsələyə siyasiləşmiş maraqlar prizmasından yanaşdığını təsdiqləyir.
17. **Əliyeva, Yeganə.** Uşaq hüquqlarının müdafiəsi dövlət siyasətinin əsas tərkib hissələrindəndir // *İki sahil*. - 2014.- 20 noyabr. - № 211. - S. 5.
18. **Əliyeva, İradə.** Ölkəmizdə uşaq hüquqları yüksək səviyyədə qorunur // *Azərbaycan*. - 2014. - 20 noyabr. - № 253. - S. 8. - 20 noyabr Ümumdünya Uşaq Günüdür.
19. **Əliyev, Elvin.** Tarixdən bu günə uşaq hüquqları // *Zaman*. - 2014. - 25 noyabr. - № 225. - S. 13.
20. **Bədəlov, Əliqismət.** Ermənistanda insan hüquqları obudcasına pozulur: Beynəlxalq təşkilatlar isə buna, nədənsə, göz umurlar // *Xalq qəzeti*. - 2014. - 2 dekabr. - № 263. -S. 4.
21. **Abasov, Ceyhun.** "İkili standartların nizamı və müasir Azərbaycan" // *525-ci qəzet*. - 2014. - 5 dekabr. - № 222. - S. 4. - Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevin "İkili standartların dünya nizamı və müasir Azərbaycan"məqaləsi ciddi müzakirələrə səbəb olub.
22. **Bədəlov, Əliqismət.** Beynəlxalq təşkilatların ikili standartlardan qaynaqlanan siyasəti onları nüfuzdan salır // *Xalq qəzeti*. – 2014. - 6 dekabr. - № 267.- S. 1.
23. **Məmmədov, Loğman.** Sosial məsələlərin həllində vətəndaş cəmiyyətinin rolu // *Zaman*. - 2014. – 6 dekabr. - № 234. - S. 13.
24. **Əliyeva, Yeganə.** Vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarına dövlət dəstəyi davamlıdır // *İki sahil*. - 2014. – 6 dekabr. - № 223. - S. 4. - Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevin "İkili standartların dünya nizamı və müasir Azərbaycan" demokratik, dünyəvi, hüquqi dövlət quruculuğu yolunu tutan Azərbaycanın keçdiyi inkişaf yoluna bir baxış olmaqla naşı, daxili və xarici bədxahlara tutarlı cavabdır.
25. **Əsassız ittihamlar:** xanım Psakinin səhvləri // *525-ci qəzet*. - 2014. - 6 dekabr. - № 223. - S. 7. - ABŞ Dövlət Departamentinin sözcüsü Cen Psaki bu günlərdə mətbuat brifinqində Azərbaycanı insan haqlarına əməl etməməkdə suçlayıb.
26. **Həmzəoğlu, K.** "Jurnalistləri həm də jurnalistlərin özlərindən qorumaq lazımdır" // *525-ci qəzet*. - 2014. - 9 dekabr. - № 224. - S. 3. - Fransa senatında dünyanın bir sıra aparıcı jurnalistləri Avropa Şurasının təşkilatçılığı ilə keçirilən dəyirmi masada Azərbaycanı təmsil edən millət vəkili Rafael Hüseynovun fikirləri.
27. **Hacalıyev, Elnur.** Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının təmini sahəsində mühüm nəticələr əldə edilib // *Azərbaycan*. - 2014. - 10 dekabr. - № 270. - S. 1. - 10 dekabr Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günüdür.
28. **Bakıda Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü qeyd olunub** // *Azərbaycan*. - 2014. - 11 dekabr. - № 271. - S. 4.

29. **Əsgərova, Ceyran.** İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin əsas məqsədidi // *Səs.* - 2014. -16 dekabr. - № 232. - S. 18.
30. **Səfərova, Təranə.** Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı // *Səs.* -2014. - 17 dekabr. - № 233. - S. 14.
31. **Rəhimzadə, Nail.** Hüquqi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətin informallaşmasında yeni mərhələ // *İki sahil.* - 2014. - 17 dekabr. - № 230. - S. 18.
- * * *
32. **О том, почему не некоторые депутаты Европарламента предлагают санкции против Азербайджана, а не Армении, оккупировавшей 20 процентов его территории** // *Бакинский рабочий.* - 2014. - 25 сентября. - № 175. - С. 4. - Европейский парламент принял резолюцию в связи с Азербайджаном.
33. **Заявление Милли Меджлиса Азербайджанской Республики в связи с резолюцией Европарламента от 18 сентября 2014 года** // *Бакинский рабочий.* - 2014. -1 октября. - № 179. - С. 3
34. **Али Гасанов:** Азербайджан прошел большой путь развития в области строительства демократического общества, и никто не может трицать этого // *Бакинский рабочий.* - 2014. - 5 ноября. - № 202. - С. 2. - Интервью заведующего отделом общественно-политических вопросов Администрации Президента Азербайджанской Республики Али Гасанова Азер ТАджу.
35. **Азер Гасымов:** "Япризываю Псаки не ссылаться в своих выступлениях на двойные стандарты и необъективную информацию" // *Бакинский рабочий.* - 2014. - 3 декабря. - № 221. - С. 5. - Пресс-секретарь Президента Азербайджанской Республики Азер Гасымов дал агентству АРА интервью в связи с предвзятыми и не опирающимися ни на какую реальность высказываниями пресс-секретаря Государственного департамента США Джен Псаки о нашей стране
36. **Рустамов, Эльшан.** Расим Агаев: «США стремятся утвердить в Азербайджане свою «пятую колонну», которую они оплачивают» // *Бакинский рабочий.* - 2014. - 6 декабря. - № 224. - С. 4. - Интервью с политологом Расимом Агаевым.

OMBUDSMAN

37. **Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu (27 iyun 2014-cü il) // Azərbaycan.** - 2014. - 16 iyul. - № 150. - S. 2.
38. **"Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında" Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 27 iyun tarixli 1011-IVKQD nömrəli Konstitusiyaya Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (8 iyul 2014-cü il) // Azərbaycan.** - 2014. - 16 iyul. - № 150. - S. 2.
39. **Öməröv, Vahid.** Ombudsman hüquqi dövlətin əsas təsisatı kimi // *Səs.* - 2014. - 22 iyul. - № 132. - S.11.
40. **Ombudsman 15 yaşlı azərbaycanlı girova görə "Qızıl xaç"a müraciət etdi // 525-ci qəzet.** - 2014. - 10 sentyabr. - № 163. - S. 1.
41. **Nəzakət.** YUNİSEF-lə ölkəmiz arasında səmərəli əməkdaşlıq əlaqələri genişlənir // *Səs.* - 2014. - 12sentyabr. - № 168. - S. 6. - Elmira Süleymanova YUNİSEF-in ölkəmizdəki nümayəndəliyinin yeni rəhbəri Andro Şilakadzeni qəbul edib.
42. **Ombudsmanın Gəncə Regional Mərkəzinin əməkdaşları Beynəlxalq Sülh Gününə həsr edilmiş tədbir keçiriblər // Azərbaycan.** - 2014. -13 sentyabr. - № 199. - S. 9.
43. **Rumzadə, Rəşid.** Ombudsmanın təşəbbüsü ilə elan olunan "Sülh aylığı"na yekun vurulmuşdur // *Respublika.* - 2014. - 23 sentyabr. - № 207. - S. 5.
44. **Süleymanova, Elmira.** Müstəqil Azərbaycanda insan hüquqları davamlı inkişaf perspektivlərindən // *Respublika.* - 2014. - 18 oktyabr. - № 226. - S. 8. - 18 oktyabr Dövlət Müstəqilliyi Günüdür.
45. **Tağıyev, Amil.** Beynəlxalq hüquq sistemində insan hüquqları və Ombudsman aparatının mövqeyi // *Zaman.* - 2014. - 20 noyabr. - № 222. - S. 13.
46. **Süleymanova, Elmira.** İnsan hüquqlarının müdafiəsi davamlı inkişaf kontekstində // *Respublika.* - 2014. - 10 dekabr. - № 270. - S. 6. - 10 dekabr Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günüdür.
47. **Məmmədova, Zərifə Faiq qızı.** İnsan hüquqlarının müdafiəsi vasitəsi kimi ombudsman institutunun yaranması və inkişafı tarixi // *Qanun.* - 2014. - № 11(241). - S. 102-107.

UŞAQ HÜQUQLARI

48. **Camalqızı, Günay.** "Uşaqların sağlam böyüməsi valideynlər arasındakı münasibətdən çox asılıdır" // *168 saat*. - 2014. - 13 avqust. - № 20. - S. 10.
49. **Uşaqları intihara sürükləyən səbəblər** : Uşaqlar arasında intiharın baş vermə səbəbləri açıqlanıb // *Azad Azərbaycan*. - 2014. - 17 avqust. - № 115. - S. 5. - UST-ın açıqlaması.
50. **Uşaqların Üçüncü Ümumrespublika Forumunun iştirakçlarına (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təbrik. 17 noyabr 2014-cü il) // Xalq qəzeti**. - 2014. - 18 noyabr. - № 251. - S. 2.
51. **Adilqızı, Nurəngiz.** Uşaqlar bizim xoşbəxt gələcəyimizdir // *Respublika*. - 2014. - 22 avqust. - № 180. - S. 3.
52. **Nəhmətova, Könül.** Uşaqları döymək olarmı? // *Azərbaycan müəllimi*. - 2014. - 7 noyabr. - № 43. - S. 5.
53. **Əliyeva, Yeganə.** Uşaq hüquqlarının müdafiəsi dövlət siyasətinin əsas tərkib hissələrindəndir // *İki sahil*. - 2014. - 20 noyabr. - № 211. - S. 5.
54. **Rumzadə, Rəşid.** Uşaqları dinləyək və onların iştirakını təmin edək! : Uşaq Hüquqları Aylığına yekun vuruldu // *Kaspi*. - 2014. - 28 noyabr. - № 199. - S. 7. ; № 201. - S. 15.
55. **Abdullayeva, Nigar.** Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inışafı // *Palitra*. - 2014. - 4 dekabr. - № 221. - S. 10.
56. **Piriyev, Ceyhun.** Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafının təmin edilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir // *İki sahil*. - 2014. - 13 dekabr. - № 228. - S. 27.

GENDER BƏRABƏRLİYİ

57. **Bələdiyyə seçkilərində qadınların fəallığı artırılacaq** // *Palitra*. - 2014. - 25 iyul. - No 132. - S. 4.
58. **Ömərov, Vahid**. Qadınların vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğunda iştirakı // *Səs*. - 2014. - 25 iyul. - No 135. - S. 15.
59. **Ana, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Sumqayıtda vətəndaşları qəbul edib** // *Respublika*. - 2014. - 29 avqust. - No 186. - S. 5.
60. **Azərbaycan qadınları cəmiyyətin fəal və aparıcı qüvvəsidir** // *Yeni Azərbaycan*. - 2014. - 4 oktyabr. - No 181. - S. 14. - YAP Qadınlar Şurasının sədri, partiyanın İdarə Heyətinin üzvü Nurlana Əliyevanın müsahibəsi
61. **Həsənzadə, Səidə Bəhram qızı**. Qadın hüquqlarının səciyyəvi xüsusiyyətləri // *Qanun*. - 2014. - No9 (239). - S. 17-27.
62. **Bakıda "İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin inkişafında qadınların rolu" mövzusunda V Beynəlxalq konfrans işə başlayıb** // *Xalq qəzeti*. - 2014. - 21 oktyabr. - No 228. - S. 4.
63. **"İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin inkişafında qadınların rolu" mövzusunda V beynəlxalq konfrans başa çatıb** // *Xalq qəzeti*. - 2014. - 22 oktyabr. - No 229. - S. 3.
64. **Bayramqızı, Əfsanə**. Gender bərabərliyinə dəyərli töhfə // *Xalq qəzeti*. - 2014. - 26 oktyabr. - No 233. - S. 7. - Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Elza Mollayevanın "Gender tərbiyyəsi: tarixi, nəzəriyyəsi və müasir problemlər" monoqrafiyası haqqında.
65. **Həsənzadə, Səidə Bəhram qızı**. İnsan və qadın hüquqlarının mahiyyəti // *Qanun*. - 2014. - No10(240). - S. 10-18.
66. **"Bələdiyyələrin nəzdində qadın, uşaq şöbələri olmalıdır"** // *Zaman*. - 2014. - 1 noyabr. - No 209. - S.3.
67. **Həsənzadə, Səidə Bəhram qızı**. Qadın hüquqlarının tarixinə dair // *Qanun*. - 2014. - No 7(237). - S. 19-27.
68. **Həsənzadə, Səidə Bəhram qızı**. Qadın hüquqları: beynəlxalq və milli hüquqi təhlil // *Qanun*. - 2014. - No 8(238). - S. 9-24.
69. **Əliyeva, İradə**. Ölkəmizdə qadın hüquqlarının müdafiəsinə etibarlı təminat mexanizmləri mövcuddur // *Azərbaycan*. - 2014. - 25 noyabr. - No 257. S. 4. - 25 noyabr Qadın Zorakılığına Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günüdür
70. **Şahinoğlu, Aqşin**. Azərbaycanda həyata keçirilən gender siyasəti uğurlu nəticələr verməkdədir // *Yeni Azərbaycan*. - 2014. - 27 noyabr. - No 216. - S. 6. - NATO PA-nın payız sessiyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyü dəstəklənib.
71. **Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması üzrə Komitəsinin 60-cı sessiyasında Azərbaycan Respublikasını təmsil edəcək nümayəndə heyətinin tərkibi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (3 dekabr 2014-ci il)** // *Azərbaycan*. - 2014. - 4 dekabr. - № 265. - S. 1.

- 72. Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması // 525-ci qəzet.** - 2014. - 6 dekabr. - No223. - S. 9.- Azərbaycanda gender balansının təmin olunması istiqamətində uğurlu nəticələr əldə edilib.
- 73. Əziz, Aygün.** Gender bərabərliyi: köhnə problemə yeni baxış // *Kaspi.* - 2014. - 10 dekabr. - No 207. - S.10.
- 74. Region qadınlarının inkişafı ilə bağlı layihə yekunlaşıb // 525-ci qəzet.** - 2014. - 20 dekabr.-No 233.-S. 6.

BEYNƏLXALQ HÜQUQDA İNSAN HAQLARI

- 75. Beynəlxalq Xüsusi Hüquq üzrə Haaqa Konfransının Nizamnaməsində nəzərdə tutulan milli orqanın müəyyən edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı** (11 iyul 2014-cü il) // *Azərbaycan.* - 2014. - 13 iyul. - № 148. - S. 1.
- 76. Beynəlxalq Xüsusi Hüquq üzrə Haaqa Konfransının Nizamnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu** (20 iyun 2014-cü il) // *Azərbaycan.* - 2014. - 17 iyul. - № 151. - S. 2.
- 77. Avropa Parlamentinin Azərbaycandainsan hüquqlarına dair qəbul etdiyi qərəzli qətnamə heç bir fakta əsaslanmır:** Bu sənəd qeyri-obyektiv xarakterli, əsassız və subyektiv mülahizələrdən ibarətdir // *Xalq qəzeti.* - 2014. - 20 sentyabr. - No 205. - S. 8.
- 78. Həsət, Azər.** Budur sizin Avropanız? // *525-ci qəzet.* - 2014. - 23 sentyabr. - No 172. - S. 5.
- 79. Bəşirqızı, Z.** BMT-nin 29-cu xüsusi sessiyasında demoqrafik məruzə edilmişdir // *Xalq qəzeti.* - 2014. - 25 sentyabr. - No 209. - S. 3.
- 80. Orxan.** İkili standartların avropalı əsirləri: Növbəti qətnamə: köhnə mahnının yeni ifası // *Azad Azərbaycan.* - 2014. - 28 sentyabr. - No 39. - S. 4.
- 81. Quliyev, Bəhrüz.** Qərbsayağı demokratiya, Yaxud antidemokratliyin Qərb modeli // *Səs.* - 2014. - 29oktyabr. - No 199. - S. 8-10.

İNSAN HÜQUQ VƏ AZADLIQLARININ QORUNMASI AZƏRBAYCANDA HƏYATA KEÇİRİLƏN SIYASI STRATEGIYANIN PRIORITET XƏTTİDİR

Ölkə Prezidentinin sərəncamları ilə son on ildə 35 160 nəfərdən çox məhkum azadlığa buraxılmışdır

Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu, insan hüquq və azadlıqlarının fundamental prinsiplərinin bərqərar olmasına zəmin yaradan ardıcıl, məqsədyönlü qanunvericilik aktlarının, tədbirlərin və bu sahədə aparılan islahatların əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur.

Demokratiya və insan hüquqları, sosial tərəqqi kimi ümumbəşəri dəyərlərə sadıq qalan və hüquqi dövlət quruculuğu yolunda inamla irəliləyən müstəqil Azərbaycanda bu gün insanların yüksək həyat şəraitinin, rifah səviyyəsinin, cəmiyyətdə özlərini təsdiq etmə imkanlarının artırılması üçün ciddi səylər göstərilir. 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan əsl müstəqilliyini əldə etməklə yanaşı, insan hüquqlarının təmini, inkişaf etdirilməsi, qorunması sahəsində mühüm nailiyyətlərə imza atdı. Məhz ümummilli liderin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğuna başlandı, söz, fikir və mətbuat azadlığı etibarlı şəkildə təmin edildi, insanların sərbəst toplaşmasına, öz fikirlərini azad ifadə etmələrinə şərait yaradıldı, digər demokratik prinsiplərin cəmiyyətdə təşəkkül tapması dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən birinə çevrildi, bu sahədə demokratik prinsiplərə tam cavab verən qanunvericilik bazası yaradıldı. Bundan sonra müstəqil dövlətimizin beynəlxalq aləmə inteqrasiyası geniş vüsət aldı.

Demokratik cəmiyyət və ya hüquqi dövlət dedikdə, gözlərimiz önündə ilk növbədə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi canlanır. İnsan hüquqlarının müdafiəsi müasir dünyamızın hər bir demokratik dövləti tərəfindən ən prioritet vəzifələrindən biri hesab edilir. Azərbaycanda dövlət müstəqilliyi bərpa olunduqdan sonra insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, onların müdafiəsi və daha da genişləndirilməsi dövlətin ali məqsədi elan edilib. Qeyd etdiyimiz kimi, bu sahədə hüquqi bazanın yaradılması müstəqil dövlətimizin qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu gün Azərbaycanın dünya birliyində müstəqil, hüquqi və demokratik dövlət kimi tanınması, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, müdafiə olunması məhz ümummilli liderin gərgin fəaliyyətinin, uzaqgörən siyasətinin nəticəsidir.

İnsan hüquq və azadlıqlarının qorunmasını ali vəzifə kimi qarşıya qoyan ulu öndər insanların hüquqlarının qorunmasını prioritet vəzifə hesab edirdi. Qüdrətli şəxsiyyət bu sahədə riskli və prinsiplial addımlar atmaqdan da çəkinmirdi. Bu baxımdan 1993-cü ildən ölüm cəzası üzərində moratorium qoyulmasını, 1998-ci ildə isə bu cəzanın tamamilə ləğv edilməsini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Şərqdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda ölüm cəzası ləğv edilib.

Ölüm cəzasının ləğv edilməsi həm də nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların, əsasən də Avropa Şurasının bu quruma üzv dövlətlər qarşısında müəyyənləşdirdiyi başlıca tələblərdən idi. Avropa Şurasının 1983-cü ildə qəbul etdiyi İnsan Hüquqlarına dair Konvensiyanın 6 sayılı protokolunda ölüm hökmünün yolverilməzliyi birmənalı olaraq əksini tapmışdır. Ölüm hökmünün ləğvi tələbi, şübhəsiz, təşkilatın insan hüquq və azadlıqlarına, insanın yaşamaq hüququna necə yüksək dəyər verdiyinin əyani təzahürüdür. Bu məsələ müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyasında da təsbit olunub.

Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasında demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu və insan haqlarının qorunması dövlətimizin ali, strateji məqsədi kimi önə çıxarılıb. Beləliklə, keçmiş sovet konstitusiyalarından fərqli olaraq, ilk dəfə bizim Konstitusiyamızda dövlət hakimiyyətinin bölgüsü prinsipi həyata keçirilib. Konstitusiyanın "Əsas insan və vətəndaş

hüquqları və azadlıqları” adlanan III fəslə bütövlükdə məhz insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına həsr olunub. Burada insanlara doğulduğu andan mənsub olan toxunulmaz, pozulmaz və ayrılmaz hüquq və azadlıqların hər biri ətraflı şərh edilir, onların həyata keçirilməsinə təminat verilir.

Konstitusiyanın 71-ci maddəsində insan və vətəndaş hüquqlarına və azadlıqlarına təminat verilir. Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını gözləmək və qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcu hesab edilir. Həmin maddədə daha sonra göstərilir ki, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının həyata keçirilməsini heç kəs məhdudlaşdırma, konstitusiyanın heç bir müddəası insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının ləğvinə yönəldilmiş müddəa kimi təfsir edə bilməz. Azərbaycan Respublikasının ərazisində insan hüquq və azadlıqları birbaşa qüvvədədir.

İnsan hüquqları sahəsində tədbirlərin məqsədyönlü həyata keçirilməsi üçün Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikamız dünya birliyinin tamhüquqlu subyekt kimi 200-ə qədər, o cümlədən insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində 40-dan çox mühüm beynəlxalq konvensiyaya qoşulmuşdur. Bu konvensiyalardan 1966-cı il Mülki və siyasi hüquqlara dair Beynəlxalq Pakt, 1966-cı il İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlara dair beynəlxalq Pakt, BMT-nin 1989-cu il Uşaq hüquqları konvensiyası, BMT-nin Qadınların siyasi hüquqlarına dair 1952-ci il Konvensiyası, BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunmasına dair 1979-cu il Konvensiyası, İrqi Ayrı-seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Olunmasına dair 1965-ci il Konvensiyasını göstərmək olar.

Bu baxımdan məcəllələr və digər qanunlar Avropa Şurasının tövsiyələri nəzərə alınmaqla hazırlanıb qəbul edilmiş, Avropa və dünya standartlarına uyğunlaşdırılmışdır.

Demokratik inkişaf yolunu seçən Azərbaycan Respublikasında insan hüquqları və əsas azadlıqlarının təminatı istiqamətində aparılan islahatların sürətləndirilməsi və səmərəsinin artırılması məqsədilə ölkəmiz bu sahə ilə birbaşa məşğul olan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı və həmin qurumlara üzv olmağı prioritet vəzifə kimi qarşıya qoydu. Respublikamızın Avropa Şurasına üzv olması, müstəqillik dövründə qəbul olunan məcəllə və qanunların Avropa Şurasının tövsiyələri nəzərə alınmaqla hazırlanıb qəbul edilməsi, Avropa və dünya standartlarına uyğunlaşdırılması ölkəmizin beynəlxalq aləmdə reytingini getdikcə artırdı. Ölkəmizin hazırda bu qurumun ən fəal üzvlərindən birinə çevrilməsi də məhz insan hüquq və azadlıqlarına yüksək önəm verilməsinin nəticəsidir.

Ulu öndərin bilavasitə rəhbərliyi ilə 1996-2003-cü illərdə amnistiya haqqında 7 qanun imzalanmış, 21325 məhkum azadlığa buraxılmış, ümumilikdə, 78 mindən artıq məhkuma bu amnistiya aktları şamil edilmişdir. İnkişaf etmiş demokratik ölkələrdə insan haqlarının təminatına və ümumbəşəri humanist dəyərlərin bərqərar olmasına xidmət edən əfv və amnistiya aktları olduqca yüksək dəyərləndirilir. Heydər Əliyevin bu humanist addımından sonra müstəqil dövlətimizin beynəlxalq aləmdəki reytingi getdikcə artdı. Bunun ardınca ölkəmizin insan hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə məşğul olan beynəlxalq təşkilatlara üzv olması və bu istiqamətdə qəbul olunmuş konvensiyalara qoşulması Azərbaycanla əməkdaşlıq etmək istəyən dövlətlərin sayını sürətlə artırdı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin ideyalarını davam etdirən Prezident İlham Əliyevin insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər bu gün dünya birliyində də yüksək dəyərləndirilir. Təkcə bir faktı qeyd edək ki, ölkə Prezidentinin sərəncamları ilə son on ildə 35 160 nəfərdən çox məhkum azadlığa buraxılmışdır.

Hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidenti olduğunu əməli fəaliyyəti ilə qısa müddətdə tam sübuta yetirmiş dövlətimizin başçısı İlham Əliyev, hətta cinayət əməlinə yol vermiş insanların da taleyinə biganə qalmayıb. Məhkum olunmuş bir sıra şəxslərin, onların ailə üzvlərinin, insan hüquqları üzrə müvəkkilin müraciətlərinə əsaslanan, məhkumların səhhətini, ailə vəziyyətini, bu müddətdə davranışlarını nəzərə alan, cəzadan azad etmənin tərbiyəvi əhəmiyyətini önə çəkən Prezident İlham Əliyev vaxtaşırı əfv sərəncamları

imzalayır. Bu addım Azərbaycanda insan hüquqlarının etibarlı təminatını və demokratikləşməyə xidmət edən strateji siyasi kursun layiqincə davam etdirildiyini bir daha təsdiqləyir. Səhvindən səmimi peşmançılıq hissləri keçirən, dövlət başçısına bağlılaşması ilə bağlı müraciət edən və ictimai asayişə bütövlükdə təhlükə təşkil etməyən məhkumların bağlılaşması insanların dövlət başçısına olan inamını daha da artırır.

İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan vətəndaşlarının şərəf və ləyaqətinin qorunması Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi dövlət siyasətinin əsasını təşkil edir. Bu istiqamətdə keçirilən tədbirlər ölkəmizin beynəlxalq aləmdəki nüfuzunu daha da artırır, Avropa və dünya birliyinə inteqrasiyasını getdikcə sürətləndirir. “Biz ölkəmizdə demokratiyanın, insan hüquqlarının inkişafına və qorunmasına çox böyük əhəmiyyət veririk”, — deyən Prezident İlham Əliyevin birbaşa tövsiyə və göstərişləri əsasında müntəzəm görülən işlər insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı xüsusi qeyd olunmalıdır. 2006-cı ildə qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı” prosesin keyfiyyətə yeni müstəviyə keçməsinə, universal və regional səviyyədə yeni əməkdaşlıq strategiyasının qurulmasına, dövlətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin yaradılmasına xidmət etmişdir. Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının icra vəziyyəti mütəmadi qaydada təhlil edilmiş, onun icrası nəticələrinin müzakirəsi üçün cəmiyyətin bütün təbəqələrinin nümayəndələrinin iştirakı ilə ictimai dinləmələr keçirilmişdir.

Azərbaycanda əfv sərəncamlarının imzalanması artıq ənənə halını alıb. Hər il 2 və 3 dəfə imzalanan sərəncamlarla minlərlə məhkum azadlığa buraxılır. Bütün bunlara baxmayaraq, bəzi ermənipərəst dairələr və üzdənirəq hüquq müdafiəçiləri ölkəmizin getdikcə artan nüfuzuna xələl gətirmək üçün, guya, Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının kobud şəkildə pozulması və çoxlu sayda siyasi məhbus olması barədə rəy formalaşdırmağa çalışırlar.

İnsan hüquq və azadlıqlarının qorunması ciddi, prinsipial bir məsələ kimi diqqətdə saxlanılsa da, son illər elə AŞPA-nın daxilində bəsi ekspert və hüquq müdafiəçiləri bundan sadəcə olaraq öz siyasi maraqları üçün istifadə edirlər. Prezident İlham Əliyev AŞPA-nın sonuncu sessiyasında çıxış edərkən də bunun şahidi olduq. Belə ki, dövlətimizin başçısı nitqini başa vurandan sonra verilən sualların məqsədli və qərəzli olduğu ortaya çıxmışdır. Sual üçün ilk söz alan İrlandiya nümayəndə heyətinin üzvü, Azərbaycanda siyasi məhbuslar məsələsini yenidən AŞPA-nın gündəminə gətirməyə çalışan Maykl Maknamara olmuşdur. Maknamara ötən ilki prezident seçkilərindən sonra Azərbaycanda “siyasi motivli həbslər aparıldığı” barədə danışmış, “siyasi məhbusları” azad etməyə çağırmışdır.

Prezident İlham Əliyev Maknamaraya sət cavab verərək bildirmişdir ki, Azərbaycanda siyasi məhbus yoxdur. Azərbaycan Prezidenti AŞPA-nın məruzəçisi Kristofer Ştrasserin yalan məlumatlar əsasında siyasi məhbus məruzəsi hazırlayıb AŞPA-nın qış sessiyasında təqdim etdiyini, lakin bu səylərin iflasa uğradığını bildirmişdir. Respublikamızın rəhbəri demişdir: “Mən bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycanda siyasi məhbus yoxdur”.

Bü gün Avropanın insan hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə bağlı müəyyənləşdirdiyi meyarlar, əslində, Azərbaycan xalqının kökündən gələn ənənələrin eynisidir. Bununla bağlı Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva da müsahibələrinin birində demişdir ki, biz inteqrasiyanın, Avropa ilə əlaqələrin qurulmasının tərəfdarıyıq, amma heç bir halda milli ənənələrimizdən, genetik kodlarımızdan imtina etməməliyik. Bunu da qeyd edək ki, əsası Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan azərbaycançılıq prinsipi də bütövlükdə insan hüquq və azadlıqlarının təminatı üzərində qurulub. Milli azlıqların

qorunması, milli-dini tolerantlığın mövcudluğu, insanların təhsillə təmin olunması, çoxpartiyalı sistemə keçidimiz, vətəndaş cəmiyyətinin yaranması məhz azərbaycançılıq prinsipinin qayəsini təşkil edir.

Artıq əminliklə demək olar ki, Azərbaycan bu gün dünyada insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəçisi olan dövlət kimi qəbul edilir. Son illər həyata keçirilən tədbirlər və aparılan islahatlar da bunu təsdiqləyir.

Əliqismət Bədəlov

“Xalq qəzeti” - 2014. -31 iyul. - № 161. -S. 5.

ЗАЯВЛЕНИЕ МИЛЛИ МЕДЖЛИСА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В СВЯЗИ С РЕЗОЛЮЦИЕЙ ЕВРОПАРЛАМЕНТА ОТ 18 СЕНТЯБРЯ 2014 ГОДА

18 сентября 2014 года Европарламент принял резолюцию «По следствию защитников прав человека в Азербайджанской Республике».

Уже в который раз в документе, принятом такой авторитетной международной организацией, как Европарламент, в результате целенаправленной деятельности работающих против нашей страны сил, предпринимается попытка бросить тень на происходящие в Азербайджане события, осуществляемую работу в области демократического строительства, что вызывает сожаление и беспокойство. Недопустимо на основе двойных стандартов, в необъективной форме оценивать положение в Азербайджанской Республике в области защиты прав и свобод человека, в том числе в сфере обеспечения права на объединение, свободы собраний, выражения, слова и информации. Неясно, из какой логики вытекают именование лиц, осужденных за конкретные преступные деяния по соответствующим статьям уголовного законодательства или находящихся под следствием, политическими заключенными и требования об их незамедлительном и безусловном освобождении. Требования об освобождении несудебными методами лиц, находящихся под арестом или следствием, не совместимы с принципом уважения к верховенству закона. Ни у какого лица или организации нет права утверждать, что политическая деятельность людей предоставляет им право иммунитета от судебного преследования. Не может быть и речи о нарушении в какой-либо форме свободы слова, печати и информации в Азербайджанской Республике. Издаются сотни ежедневных, еженедельных и ежемесячных газет, действуют независимые телеканалы. В стране есть никем и ничем не ограниченная интернет-сеть. Более 70 процентов населения являются пользователями Интернета. Создан и действует Фонд государственной поддержки средств массовой информации при Президенте Азербайджанской Республики. Со стороны государства периодически выделяется финансовая помощь печатным изданиям. В стране свобода собраний обеспечена в соответствии с требованиями законодательства. Количество неправительственных организаций, являющихся важным элементом гражданского общества, увеличилось и достигло 4 тысяч. Ввиду того, что в Азербайджане положение в области обеспечения прав и свобод человека является абсолютно прозрачным, установить все эти перечисленные факты нетрудно. К сожалению, при подготовке представленными в Европарламенте известными политическими группами резолюции, направленной на обвинение органа власти Азербайджана, не было ссылки на проверенную и уточненную информацию. Несмотря на то, что 20 процентов территории Азербайджана оккупированы Республикой Армения, более 1 миллиона граждан оказались в положении беженцев и переселенцев, Азербайджанская Республика добилась больших успехов в области экономического развития, строительства правового государства, обеспечения верховенства закона, защиты и укрепления прав и свобод человека. Учреждение и свободная деятельность демократических институтов в стране, создание основных составных частей гражданского общества и другие факторы демонстрируют решимость и волю Азербайджанского государства идти вперед по пути демократического развития. В Азербайджане есть эффективный механизм защиты прав и свобод человека, который создан в условиях сотрудничества с европейскими структурами, в том числе с Европарламентом. В стране права и свободы человека надежно защищаются как на уровне законодательства, так и на уровне исполнения законов. Конечно, как и в каждом развивающемся государстве и

обществе, в Азербайджане также не все в полном порядке. Есть и факты нарушения прав и свобод человека, однако это ни в коей мере не носит системного характера. А в упомянутой резолюции Европарламента даже нет речи о таких фактах. Именно поэтому обсуждение Азербайджана в Европарламенте в качестве государства, которое не питает уважения к правам и свободам человека и систематически нарушает их, есть не что иное, как необъективный и предвзятый подход. Согласно вышеуказанным основаниям, Милли Меджлис Азербайджанской Республики расценивает резолюцию Европарламента от 18 сентября 2014 года «По следствию защитников прав человека в Азербайджане» как предвзятую акцию, которая противоречит духу конструктивного сотрудничества Азербайджана с Европейским Союзом и Европарламентом, ставит под вопрос правопорядок в Азербайджане в этой области и преследует цель нанести ущерб международному имиджу государства. Милли Меджлис Азербайджанской Республики заявляет, что если Европарламент будет продолжать проявлять такое отношение к Азербайджану, то он будет вынужден еще раз рассмотреть вопрос о необходимости дальнейшего сотрудничества с Европарламентом и Парламентской Ассамблеей Евронест. Реализуя безусловные преимущества демократии, Азербайджанская Республика никогда не отступит от своего пути строительства демократического, правового государства, основанного на уважении к правам и свободам человека, намерена развивать сотрудничество с международными организациями в этой области на основе равноправия и в конструктивном русле.

Бакинский рабочий. - 2014. - 1 октября. - № 179. - С. 3

**MÜSTƏQİL AZƏRBAYCANDA İNSAN HÜQUQLARI DAVAMLİ İNKİŞAF
PERSPEKTİVİNDƏN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT MÜSTƏQİLLİYİ
GÜNÜ - AZƏRBAYCAN TARIXININ ƏN ŞANLI SƏHİFƏLƏRİNDƏNDİR.**

Dövlət müstəqilliyinin yenidən bərpasından ötən dövr müstəqil Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni inkişafı tarixində mürəkkəb və şərəfli mərhələ olmuşdur. Çar mütləqiyyət quruluşu, 1918-ci il 28 may tarixində şərqdə ilk demokratik idarətmə formasının, Azərbaycan Demokratik Respublikası yaradılması, habelə Sovet kommunist rejimi kimi üç ictimai-siyasi quruluştan keçmiş Azərbaycan nəhayət ki, XX əsrin sonunda yenidən öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdi.

70 il sonra, yeni bir tarixi şans kimi Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. Yeni bir tarixi şans kimi 1991-ci il oktyabrın 18-də dövlət müstəqilliyini rəsmiləşdirən Konstitusiyaya Aktının qəbulu Azərbaycan Respublikasında dövlət quruluşunun, milli siyasət və idarəetmənin, iqtisadi inkişafın əsaslarını müəyyən etməklə, ictimai həyatın bütün sferalarının tənzimlənməsində, davamlı inkişafın, rifah və məmnunluq səviyyəsinin təmin olunmasında, peşəkar və səmərəli dövlət qulluğunun formalaşdırılmasında əhəmiyyətli olmaqla, insan hüquqlarına verilən mühüm töhfələrdən oldu. Bu mühüm tarixi sənəd xalqımızı azadlığına qovuşdurdu.

Lakin, ölkədə xoşagəlməz meyillərin mövcud olduğu, anarxiya, kaos, özbaşınalığın hökm sürdüyü bir dövrdə müstəqilliyimiz yenə də təhlükə altına düşmüşdü. Demək olar ki, 1991-1993-cü illərdə ölkə idarəolunmaz vəziyyətdə idi. Erməni hərbi birləşmələrinin Azərbaycan ərazilərinə təcavüzü və işğalçı siyasəti nəticəsində torpaqlarımız işğal olunurdu. Bu proseslər gənc müstəqil ölkənin sabitliyi üçün böyük təhlükə və çətin sınaq idi.

Azərbaycanın dövlət müqəddəratının həll olunduğu bir vaxtda xalqın təkidi ilə hakimiyyətə gələn Ulu öndər Heydər Əliyev, onun müdrik və uzaqgörən siyasəti nəticəsində müstəqilliyimiz çətin və mürəkkəb bir şəraitdə qorunub saxlanıla bildi.

1993-cü il ölkədə sabitlik və inkişaf ilinin başlanğıcı kimi tarixə düşməklə, strateji islahatların, qanunvericiliyin, iqtisadi, sosial və sistemlərinin sürətlə dəyişən şəraitə uyğunlaşdırılması, bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinə cavab verən yeni iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi bütün istiqamətlərdə, o cümlədən insan hüquqları sahəsində dinamik inkişaf mərhələsi açdı.

Belə ki, 1994-cü ilin ortalarında müstəqil dövlətin yeni Konstitusiyaya layihəsinin hazırlanmasının da təşəbbüskarını məhz Ulu öndər Heydər Əliyev oldu. Onun təşəbbüskarlığı və sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyaya layihəsinin hazırlanması üçün komissiyanın yaradılması, beynəlxalq hüquq normalarının və insan hüquqlarının ümumtənzim prinsipləri əsasında, demokratik tərzdə və xalqın rəyi nəzərə alınaraq geniş müzakirə edilməsi, 12 noyabr 1995-ci ildə keçirilən ümumxalq səsverməsi yolu ilə ölkənin əsas qanununun qəbulu Azərbaycan Respublikasında hüquqi dövlət ideyasının formalaşmasında mühüm təkan oldu.

Məhz insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının, vətəndaşların layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsinin dövlətin ali məqsədi kimi təsbit olunduğu ölkənin əsas qanununun qəbul edilməsindən sonra dövlət mülkiyyətinin özəlləşdirilməsi, birpartiyalı sistemin ləğvi, məhkəmə orqanlarının yenidən formalaşdırılması və hakimiyyətin bölgüsü prinsipi ilə hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində gedən digər proseslər sürətləndirildi.

Zaman gedişində 2002-ci ildə və daha sonra 2009-cu ildə referendum yolu ilə Konstitusiyaya bir sıra mühüm əlavə və dəyişikliklərin edilməsi tam mütərəqqi xarakter daşımaqla insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının daha səmərəli qorunmasını, vətəndaşların layiqli həyat səviyyəsini, demokratiyanın inkişafını təmin etdi. Hüquq sistemi üçün vacib dəyişikliklərdən biri isə, hər bir kəsə pozulmuş hüquq və azadlıqlarının bərpası məqsədilə Konstitusiyaya Məhkəməsinə fərdi şəkildə müraciət etmək hüququnun verilməsi oldu.

Ölkə prezidenti tərəfindən insan və vətəndaş hüquqlarının daha effektiv təmin edilməsi məqsədilə mühüm Fərman və Sərəncamlar da imzalandı.

Azərbaycan Respublikasında 1993-cü ildə ölüm hökmünün icrasına moratorium qoyulması və 1998-ci ilin fevral ayının 10-da isə tamamilə ləğv edilməsi də atılan mütərəqqi addımlardan oldu.

Ulu öndərin “İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında” 22 fevral 1998-ci il tarixli Fərmanı ilə insan hüquqlarının və azadlıqlarının təmin olunması istiqamətində də strateji məqsədlər, insan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramının layihəsinin hazırlanması, insan hüquqları üzrə səlahiyyətli müvəkkil təsisatının yaradılmasına dair təkliflərin hazırlanması, qaçqınların və məcburi köçkünlərin, əlillərin, müharibə iştirakçılarının, aztəminatlı ailələrin iqtisadi və sosial hüquqlarının daha səmərəli təmin edilməsi ilə əlaqədar təkliflərin hazırlanması, insan hüquqları üzrə Elmi Tədqiqat institutunun yaradılmasına dair təkliflərin hazırlanması, hüquqi islahatların həyata keçirilməsi ilə əlaqədar normativ hüquqi aktların insan hüquqlarına dair beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunu təmin edilməsi və s. bu kimi məqsədlərə nail olmaq üçün tədbirlər planı müəyyən olundu.

Bu proseslərin məntiqi davamı kimi, Azərbaycanın konkret inkişaf mərhələsinə uyğun olaraq insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliyini artırmaq məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 18 iyun tarixli Sərəncamı ilə “İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı” təsdiqləndi. Dövlət Proqramında insan hüquqları üzrə səlahiyyətli Müvəkkil təsisatının yaradılması, Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları haqqında beynəlxalq sazişlərə qoşulması, bu sahədə elmi-tədqiqat institutunun yaradılması, normativ hüquqi aktların insan hüquqlarına dair beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsi, hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi, insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərən beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi, bu sahədə fəaliyyət göstərən beynəlxalq institut və qurumlarda tədqiqat və təhsil proqramları üzrə mütəxəssislərin hazırlanması, insan hüquqları haqqında öhdəliklərə riayət edilməsi və digər mühüm məsələlər nəzərdə tutulurdu. Bu gün tam əminliklə söyləmək olar ki, qeyd olunan proqramda nəzərdə tutulmuş tədbirlər uğurla həyata keçirilmişdir.

Ulu öndərin ölkəmizin demokratik inkişafı ilə bağlı qərarları bu gün də aktuallığını itirmir və inkişafın əsas istiqamətlərini, strateji hədəfləri müəyyən edir.

Təsadüfi deyil ki, ilk Dövlət Proqramının qəbul olunduğu gün, 18 iyun - ölkə başçısının 17 iyun 2007-ci il tarixli Sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikasında “İnsan Hüquqları Günü” kimi təsdiq edilmiş və hər il geniş şəkildə qeyd olunur. Maraqlı və mahiyyət etibarilə böyük rəmzi mənə daşıyan məqam odur ki, məhz həmin tarixdə BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası tərəfindən “İnstitusional quruculuq paketi” qəbul edilmiş və bu paket çərçivəsində BMT-yə üzv olan dövlətlərdə insan hüquqları sahəsində vəziyyəti qiymətləndirməyə imkan yaradan yeni universal dövrü icmal mexanizmi təsis edilmişdir ki, Azərbaycanın bu prosesdə fəal iştirakı və ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən işlər müsbət təcrübə kimi qiymətləndirilmişdir.

Ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin 28 dekabr 2006-cı il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı” bu sahədə Dövlət Proqramının fəlsəfəsini inkişaf etdirmişdir. Milli Fəaliyyət Planı insan hüquqlarının təmin edilməsi prosesinin keyfiyyətə yeni müstəviyə keçməsinə, universal və regional səviyyədə əməkdaşlıq strategiyasının qurulmasına, dövlətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin yaradılmasına xidmət etmişdir.

Müasir çağırışların və cəmiyyətimizin inkişafından irəli gələn tələbatların nəzərə alınması baxımından Milli Fəaliyyət Planı ölkəmizin siyasi sahədə milli maraqlarından biri olan insan hüquqlarının təmin olunması üzrə görülən ardıcıl tədbirlərin genişləndirilməsində, hüquq müdafiə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsində, əhalinin müxtəlif kateqoriyalarının, o

cümlədən ən həssas qruplarının hüquqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsində növbəti mərhələnin başlanğıcını qoydu.

İnsan hüquqları sahəsində həyata keçirilən islahatların məntiqi davamı olaraq, normativ-hüquqi aktların insan hüquqlarına dair beynəlxalq standartlara tam uyğunluğunun təmin edilməsi, beynəlxalq təşkilatlarla yeni əməkdaşlıq strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsi, dövlət orqanlarının fəaliyyətinin insan hüquqlarının təminatı baxımından təkmilləşdirilməsi, elmi-analitik işlərin stimullaşdırılması, hüquqi maarifləndirmə işinin genişləndirilməsi, dövlətlə vətəndaş cəmiyyəti arasında qarşılıqlı əlaqələrin inkişaf etdirilməsi kimi vəzifələri müəyyən edən, insan hüquq və azadlıqlarının daha səmərəli təmini istiqamətində yeni prioritetlər nəzərə alınmaqla 27 dekabr 2011-ci il tarixdə ölkə Prezidentinin Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı təsdiq edildi. Bu Proqramın icrasına 43 dövlət qurumunun, o cümlədən yerli icra hakimiyyəti orqanlarının cəlb olunması həmin sənədin icra mexanizminin effektivliyinə yönəlmişdir.

Adı çəkilən Proqramın həyata keçirilməsinin monitorinqi, dəyərləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üzrə İşçi qrupunun fəaliyyətinə rəhbərlik Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinə (Ombudsmana) tövsiyə edilmiş, bir çox dövlət qurumlarını və vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarını birləşdirən şəbəkə şəklində fəaliyyət təmin olunmuş, ötən üç il müddətində Milli Fəaliyyət Proqramında nəzərdə tutulmuş bir çox məsələlər tam icra olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası həyata keçirilən islahatlar çərçivəsində 250-dən artıq beynəlxalq müqaviləyə qoşulmuşdur ki, bunların da çoxu insan hüquq və azadlıqları sahəsində qəbul edilmiş beynəlxalq sənədlərdir və milli qanunvericiliyin formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi prosesində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Ölkədə həyata keçirilən islahatların məntiqi davamını təmin etmək, ölkədə əhalinin sosial rifahını yüksəltmək, habelə sosial-iqtisadi inkişafın cari, orta və uzunmüddətli inkişafın keyfiyyətə yeni modelini formalaşdırmaq məqsədilə ölkə Prezidentinin 29 dekabr 2012-ci il tarixli Fərmanı əsasında "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası təsdiqlənmişdir.

İnsan hüquqları amilinin hərtərəfli nəzərə alındığı Konsepsiyanın başlıca strateji məqsədi mövcud imkan və resursları nəzərə almaqla, əhalinin müxtəlif qruplarının, insanların bütün hüquq və azadlıqlarının tam təmin olunması və vətəndaş cəmiyyətinin ölkənin ictimai həyatında fəal statusu ilə səciyyələnən, Azərbaycanda davamlı iqtisadi artım və yüksək sosial rifah, səmərəli dövlət idarəetməsi və qanunun aliliyinin inkişafının davamlılığına nail olmaqdır.

Burada İKT və rabitə xidmətlərindən istifadə imkanlarının genişləndirilməsi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı istiqamətində etibarlı təhlükəsizlik sisteminin yaradılması, milli standartların formalaşdırılması, ölkə üzrə tam rəqəmsal yayımın tətbiq olunması və analoq yayımın dayandırılması, eləcə də "elektron hökumət" xidmətlərinin tam tətbiq edilməsi Azərbaycanda müasir idarəetmənin formalaşmasının əsas prioritetlərindəndir.

Qeyd olunanlarla yanaşı, "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı" ölkədə həyata keçirilən davamlı sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsi olmuşdur. Bu isə qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafına, regionlarda kommunal xidmətlərin və sosial infrastruktur təminatının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, sahibkarlıq mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasına, investisiya qoyuluşunun artmasına, yeni müəssisələrin və iş yerlərinin açılmasına, nəticədə əhalinin məşğulluğunun artırılmasına və yoxsulluq səviyyəsinin azaldılmasına təkan vermişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 fevral 2014-cü il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı" regionların inkişafı ilə yanaşı əhalinin müxtəlif qruplarının

rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində tədbirlərin davamlılığı təmin etməklə, insan hüquqlarının təmininə mühüm töhfələr verməkdədir.

Ölkədə həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatlar nəticəsində əldə edilən nailiyyətlərin möhkəmləndirilməsi, dövlət orqanlarının fəaliyyətinin müasir tələblərə uyğun olaraq qurulması, dövlət orqanlarına ictimai etimadın gücləndirilməsi, korrupsiyaya şərait yaradan halların aradan qaldırılması və qabaqleyici tədbirlərin görülməsi, korrupsiya hüquqpozmaları törətmiş şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi, bu hüquqpozmalardan zərər çəkmiş şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi, vəzifəli şəxslərin və dövlət qulluqçularının vicdanlı xidmət və peşəkarlıq sahəsində nümunəvi davranışının gücləndirilməsi məqsədilə strateji hədəflər müəyyən olunmuşdur.

Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin müasir standartlara uyğun təkmilləşdirilməsi üçün 2007-2011-ci illərdə “Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiya” icra edilmiş, Avropa Şurasının Korrupsiyaya qarşı Dövlətlər Qrupunun (GRECO) tövsiyələrinə uyğun olaraq 2011-ci il 24 iyun tarixli Qanunla Cinayət Qanunvericiliyinə və digər normativ hüquqi aktlara bir sıra mühüm dəyişikliklər edilməklə “Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”, eləcə də Açıq hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı təsdiqlənmişdir.

Açıq hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planında da şəffaflığın artırılması və açıq hökumətin təşviqi üçün nəzərdə tutulan tədbirlərdən biri məhz elektron xidmətlərin geniş miqyasda tətbiqi və təkmilləşdirilməsi olmuşdur. Mütərəqqi cəhətlərdən birini də idarəetmənin modernizasiyasının onun bütün sahələrinin təkmilləşdirilməsi ilə paralel şəkildə aparılması təşkil edir.

Bu baxımdan Milli Fəaliyyət Planında nəzərdə tutulmuş “Elektron hökumət” portalı istifadəyə verilmiş, hazırda təsdiq olunmuş 446 dövlət xidmətinin 291-i portala inteqrasiya olunmuş, o cümlədən dövlət saytlarında göstərilən xidmətlərin ümumi sayı 478, portalda olanların sayı isə 374-dür ki, bu da əhali qruplarının maraqlarının effektiv təmininə xidmət edir.

Müasir texnologiyaların yerli və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının müxtəlif dövlət qurumlarında, o cümlədən məhkəmələrin fəaliyyətində tətbiqi məhkəməyə müraciət imkanlarının genişlənməsinə, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində süründürməçilik və sui-istifadə hallarının qarşısının alınmasına, məhkəmə qərarlarının icrasına nəzarətin effektivliyinin artırılmasına, elektron kargüzarlığın və elektron sənəd dövriyyəsinin təmin edilməsinə xidmət edəcəkdir.

Dövlət idarəetməsində yeni fəaliyyət üslubunun formalaşdırılması yönündəki mühüm tədbirlərdən biri ölkə Prezidentinin 13 iyul 2012-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması oldu. Agentlik dövlət orqanlarında şəffaflığın artırılmasının, vətəndaşlara xidmətlərin daha keyfiyyətli, rahat, yeni üslubda və müasir innovasiyaların tətbiqilə göstərilməsinin, vətəndaşlara münasibətdə etik davranış qaydalarına əməl edilməsinin və vətəndaş məmnunluğunun təmininin zəruriliyindən yaradılmış, bir neçə orqanın xidmətlərini bir qurumda təqdim edən “ASAN xidmət” mərkəzlərinin yaradılması ilə nəticələnmişdir. Eyni xidməti göstərmək imkanının paralel olaraq bir neçə quruma verilməsi vətəndaşa xidmət qurumunu sərbəst seçmək imkanı da yaradır.

Beləliklə, demokratik dəyərlərə əsaslanan yeni ictimai münasibətlər sistemində müasir modellərdən bəhrələnməklə yanaşı, milli-tarixi dövlətçilik ənənələrinə, milli idarəçilik sistemine və maraqlara uyğun formalaşdırılan yeni idarəetmə modeli xalqa xidmətin, şəffaf və səmərəli idarəetmənin konseptual əsaslarını yaratmağa istiqamətlənmişdir. İslahatların mühüm innovasiyası mütərəqqi, konseptual modellərin müsbət cəhətlərini siyasi varisliklə, milli maraqlarla uyğunlaşdırmaq və tətbiq etmək vətəndaşa yönümlü modern idarəetmə modelinin formalaşdırılmasında öz təzahürünü tapır.

Dövlət müstəqilliyin daha bir nailiyyəti, inkişaf etmiş dövlətlərdə olduğu kimi, Azərbaycan Respublikasında aparılan demokratik hüquqi islahatlar prosesində Ombudsman institutunun, ölkənin hüquq sistemində insan hüquqlarının müdafiəsi və bu istiqamətdə dövlət orqanlarının fəaliyyətinin möhkəmləndirilməsi sahəsində mühüm bir təsisatın yaradılması oldu.

İnsan hüquq və azadlıqlarının təmini istiqamətində aparılan hüquqi islahatların tərkib hissəsi kimi, insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsinin təmin edilməsi məqsədilə 28 dekabr 2001-ci il tarixdə "Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında" Konstitusiya Qanununun qəbul edilməsi, vətəndaşların pozulmuş hüquqlarının bərpasında yeni mexanizmin və ölkə modelinin formalaşmasına imkan verdi.

Bu gün minlərlə soydaşımızın, əhalinin müxtəlif qruplarının - qaçqın və məcburi köçkünlərin, ahılların, əlillərin, qadınların, uşaqların, məhkumların, miqrantların, hərbi qulluqçuların, milli azlıqların, ruhi xəstələrin və digərlərinin müxtəlif sahələrdə, işə bərpa ilə bağlı, ünvanlı sosial yardımların müəyyən edilməsi və verilməsi, məhkəmə qərarlarının icrası, şəxsiyyət vəsiqələrinin verilməsi, pensiyaların, alimentlərin təyin və təmin olunması, mülkiyyət, torpaq, mənzil və başqa problemləri Müvəkkilin müdaxiləsi nəticəsində öz həllini tapır.

Əhalinin Ombudsmana müraciətlərini asanlaşdırmaq, böyük məsafələr qət etmək, nəqliyyat və poçt xidmətləri xərclərini aradan qaldırmaq, yerlərdə araşdırmaları daha tez aparmaq, habelə əhalinin hüquqi maarifləndirilməsinin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə ölkənin 4 regionunda, Gəncə, Şəki, Quba və Cəlilabadda Müvəkkilin regional mərkəzləri də yaradılmış və fəaliyyət göstərməkdədir.

Ombudsman milli qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və yeni qanun layihələrinin qəbul edilməsi istiqamətində də səlahiyyəti çərçivəsində təşəbbüslərini artırır. Təsisat tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Cinayət, Cinayət Prosesual, Mülki, Mülki Prosesual, İnzibati Xətalər, Miqrasiya, Əmək, Ailə, Mənzil, Seçki və s. məcəllələrinin, o cümlədən əlillik, pensiyalar və sosial müavinətlər, sosial xidmətlər, məhkumlar, ruhi xəstələrlə bağlı və s. istiqamətlərdə qanunvericilik aktlarının monitorinqini həyata keçirməklə təkmilləşdirilməsi istiqamətində parlamentə və hökumətə təkliflərini təqdim etməklə, müvafiq qərarlar qəbul edilməsinə nail olunmuşdur.

Vətəndaşların maraqlarının təmini baxımından qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində Konstitusiya Məhkəməsi ilə də əməkdaşlıq Müvəkkilin sorğuları əsasında qəbul edilmiş həmin qərar və qərardadlar əsasında normativ hüquqi aktlarda təsbit olunmuş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmininə mühüm töhfələrini verməkdədir.

Ümumilikdə isə, Müvəkkilin 461 təklifi müvafiq qurumlara göndərilmişdir ki, burada da əsas məqsəd illik məruzələrdə göstərilmiş nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması, habelə səlahiyyətli dövlət qurumlarına göndərilmiş bir sıra sahələrlə bağlı təklif və tövsiyələrin təmin olunması məqsədilə tədbirlərin həyata keçirilməsidir. Hazırda yarısından çoxu həyata keçirilmiş bu təkliflər demokratik idarəetmənin və dövlət-vətəndaş münasibətlərinin təkmilləşməsində, süründürməçiliyin və bürokratik əngəllərin aradan qaldırılması üzrə islahatlara öz töhfəsini verməkdədir.

Azərbaycan Respublikası tərəfindən 2 dekabr 2008-ci il tarixdə "İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza əleyhinə Konvensiya"nın Fakültativ Protokolu ratifikasiya edilmiş və ölkə Prezidentinin 13 yanvar 2009-cu il tarixli Sərəncamı ilə adı çəkilən sənəddə nəzərdə tutulmuş milli preventiv mexanizm (MPM) funksiyalarını yerinə yetirən təsisat qismində Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) müəyyən edilmişdir. Bu sahədə mövcud olan beynəlxalq təcrübə öyrənilərək təhlil edilmiş, yeni fəaliyyət istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş, həmçinin ölkədə tutulmuş və ya azadlığı başqa cür məhdudlaşdırılmış şəxslərin saxlanıldığı 240-dan artıq

müəssisələr üzrə müntəzəm baxışlar həyata keçirilməkdədir. Hazırda Müvəkkilin hüquq pozuntuları ilə bağlı 24 saat ərzində müraciətləri qəbul edən iki qaynar xətti də fəaliyyət göstərir.

Müvəkkil müxtəlif vaxtlarda Əfvlə də bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinə, o cümlədən amnistiya aktının qəbulu ilə bağlı ölkə Parlamentinə çoxsaylı müraciətlər etmişdir. Bugünədək ölkə prezidenti tərəfindən 56 əfv fərmanı imzalanmış, Milli Məclis tərəfindən isə 10 amnistiya aktı qəbul edilmişdir ki, bu da minlərlə islah olunmuş şəxsin vaxtından əvvəl cəzasının çəkilməmiş hissəsindən azad edilməsi, cəza müddətinin azadılması, məhkumluğunun götürülməsi ilə müşayiət olunaraq insan hüquqları sahəsində islahatlara mühüm töhfə vermişdir. Bu proseslər gedişində Ombudsmanın müraciətləri əsasında 437 məhkum əfv olunmuş, çoxsaylı şəxslərə isə amnistiya aktı şamil edilmişdir.

Müvəkkil həmçinin informasiya sahibi olan dövlət orqanlarının, yerli özünüidare orqanlarının və vəzifəli şəxslərin "İnformasiya əldə etmək haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərindən irəli gələn vəzifələri yerinə yetirməsinə nəzarəti həyata keirir. Yeni əlavə və dəyişikliklərlə bağlı Müvəkkil tərəfindən dövlət qurumlarının mətbuat xidmətlərinin nümayəndələri, həmçinin qeyri-hökumət təşkilatları, vətəndaş cəmiyyəti qurumları və media ilə məsləhətləşmələr keçirilmiş və hazırda da bu proses davam etməkdədir.

Bununla yanaşı, Müvəkkilin BMT-nin "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyası və onun Fakültativ Protokolunun ratifikasiya edilməsi ilə bağlı irəli sürdüyü təklif müsbət qarşılanmış, Konvensiya və onun Fakültativ Protokolu Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 2 oktyabr tarixli Qanununa əsasən ratifikasiya edilmiş, müstəqil monitoring mexanizmi funksiyalarını həyata keçirən təsisat qismində Ombudsman müəyyənləşdirilmiş, BMT-nin Əlillərin Hüquqları üzrə Komitəsinə paralel məruzə də hazırlanaraq təqdim edilmişdir.

Ombudsmanın da fəaliyyətinin müsbət təcrübə olaraq qiymətləndirildiyi, İnsan hüquqlarının təmini baxımından əhəmiyyətli alət sayılan BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası çərçivəsində həyata keçirilən Universal Dövri İcmal (UDİ) mexanizmini qeyd etmək yerinə düşərdi. 2009-cu ilin fevralında və 2013-cü ilin mayında isə insan hüquqları sahəsində vəziyyətin dəyərləndirilməsi baxımından tam yeni mexanizm olan UDİ üzrə Azərbaycan dövlətinin BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında iki hesabatı dinlənilmiş və bu sənədə böyük maraq göstərmiş dövlət nümayəndələrinin fəal iştirakı ilə müzakirələr nəticəsində ölkəmizdə insan hüquqları sahəsində əldə edilmiş uğurlar, mövcud təcrübə dəyərləndirilmiş, nöqsanların, çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün tövsiyələr verilmişdir. Müvəkkil bu proseslərə fəal qoşulmuş, həyata keçirilən tədbirlərlə yanaşı, UDİ mexanizmi üzrə əlavə məruzə hazırlamış və BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığa göndərmişdir.

Ombudsmanın formalaşdırdığı ənənəvi təcrübələrdən də biri "18 iyun - Milli İnsan Hüquqları Günü", "10 dekabr - Ümumdünya İnsan Hüquqları Günü", "21 sentyabr - Beynəlxalq Sülh Günü", 20 noyabr - Uşaq Hüquqları Konvensiyasının qəbul edilmə tarixi ərəfəsində elan olunan aylıqlardır ki, bu da dövlət qurumları, QHT, KİV, icmalar və əhalinin iştirakı ilə kütləvi hal almış, müsbət təcrübəyə çevrilmişdir.

Ombudsman insan hüquqları ilə bağlı digər strateji sənədlərin də implementasiyasında fəal iştirak edir və onlarla beynəlxalq Konvensiya təşəbbüsümüzlə Azərbaycan Respublikası tərəfindən ratifikasiya olunmuşdur.

Üçüncü nəsil hüquqların, sülh və inkişaf hüququ, sağlam ətraf mühitdə yaşamaq hüququ, xalqların öz müqəddəratını təyin etmək hüququnun öyrənilməsi və tətbiq olunması da ölkədə Ombudsmanın yeni yanaşmasının, sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsinin nəticəsidir.

Ölkə modeli və müsir yanaşma əsasında Müvəkkilin təşəbbüsü ilə yaradılmış və hüquqi maarifləndirmə işinin effektivliyini təmin edən müxtəlif özəklərdə, mütəmadi olaraq minlərlə insanın faydalandığı, qeyri-hökumət təşkilatı olan Qadın və İnkişaf Mərkəzində qadınlara,

Ahılların Resurs Mərkəzində ahıllara və uşaq hüquqları üzrə resurs mərkəzi olan Azərbaycan Uşaq və Gənclərin Sülh Şəbəkəsi nəzdində isə müntəzəm fəaliyyət göstərən, uşaq hüquqları təhsilini nəzərdə tutan “Liderlik məktəbi”ndə insan hüquqları sahəsində məlumatlı gənclərin yetişdirilməsi işinə xüsusi diqqət yetirilir ki, bu da uşaq və gənclərin öz hüquqlarını öyrənməsinə və öz yaşdılarına öyrətməsinə, onlarda vətənpərvərlik hissinin aşılmasına, uşaqların liderlər kimi yetişməsinə xidmət edir.

İnsan hüquqları təhsili istiqamətində “İnsan hüquqları”, habelə “Genderə giriş” fənlərinin müstəqil bir fənn kimi universitet səviyyəsində tədrisinə, yeni nəsil hüquqşünaslar, sosial işçilər və ixtisaslaşmış psixoloqların hazırlanması işinin təşkilinə nail olunmuşdur. Hazırda Bakı Dövlət Universitetində insan hüquqları kafedrası yaradılmış, bakalavr və magistr pilləsində insan hüquqları üzrə kadr hazırlığına başlanılmaqla bu sahəyə elmi yanaşma nümayiş etdirilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında, habelə yeni yaradılmış və ixtisaslaşmış akademiyalarda, Polis və Ədliyyə Akademiyalarında dövlət qulluqçularına, müdavimlərə, tələbələrə ünvanlanan müxtəlif mövzulu treninqlər, yenidən hazırlama kursları insan hüquqları sahəsində məlumatlı kadrların yetişdirilməsi işinə mühüm töhfələr verir.

İnsan hüquqları təhsili və elə hüquqi maarifləndirmə baxımından Ombudsman təcrübəsində formalaşdırılan müsbət təcrübələrdən biri də “Uşaq hüquqlarının pilləli tədrisi” proqramıdır. Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıqda orta ümumtəhsil məktəblərində insan hüquqları təhsili bazasında həyata keçirilən Uşaq hüquqlarının pilləli tədrisi paytaxtda və respublikanın regionlarında geniş tətbiq olunmaqla, insan hüquqları mədəniyyətinin təbliğinə, cəmiyyətdə və məktəb mühitində insan hüquqlarının tərkib hissəsi kimi uşaq hüquqlarının reallaşdırılmasına və tədrisinə xidmət etməklə həmyaşiddən həmyaşıda prinsipi əsasında tətbiq olunur. Proqramın başa çatdığı məktəblərdə davamlılığı təmin etmək məqsədilə “Uşaq hüquqlarının tədrisi mərkəz”ləri də yaradılır.

Hüquq düşüncəsinin inkişaf etdirilməsi və hüquqi yardım baxımından 2004-cü ildən etibarən Müvəkkil Aparatında mütəmadi olaraq ölkəmizdə dövlət və özəl universitetləri bazasında Hüquq Klinikalarının Şəbəkəsi də yaradılmışdır. Klinikaların işinin təkmilləşdirilməsi üçün xarici ekspertlər dəvət olunmuş, hüquqi maarifləndirmə seminarlarında hüquq fakültəsi tələbələrinin də cəlb edilməklə hüquqi xidmət göstərilməsi üçün yeni tədris modulları işlənib hazırlanmışdır.

Təsisatda “İnsan hüquqları sahəsində xüsusi qısamüddətli təhsil şəbəkəsi” də yaradılmışdır. Müxtəlif universitetlərin tələbələri ardıcıl olaraq istehsalat təcrübəsi dövründə bu təhsil şəbəkəsinin imkanlarından faydalanır, mövcud təcrübə ilə yaxından tanış olurlar. Ombudsman hüquq mədəniyyətinin və düşüncəsinin artırılmasında dövlət qurumları: parlament, nazirliklər, hüquq mühafizə orqanları, məhkəmələr, yerli icra hakimiyyətləri, QHT və KİV-lər, beynəlxalq təşkilatlarla səmərəli əməkdaşlıq qurmuşdur. Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin insan hüquqlarının təmini baxımından təkmilləşdirilməsi sahəsində müvafiq tədbirlər həyata keçirilmiş, bu qurumların nümayəndələri, deputat köməkçiləri, hakimlər və hakimliyə namizədlər, hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları və vəkillər peşəkarlığın artırılması məqsədilə treninq-seminarlara cəlb olunurlar.

Fikir, söz və məlumat azadlığının təmini müasir informasiya cəmiyyətinin söykəndiyi əsas dəyər və məqsədlər olmaqla bərabər, ölkənin demokratik inkişaf səviyyəsini müəyyənləşdirməyə imkan verdiyindən, insan hüquqlarının sferasının ən mühüm elementlərindən sayılır. Bu baxımdan demokratik idarəetmənin təşkili və informasiya çatımlılığının təmini məqsədilə QHT və KİV-lərlə də sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurulmuşdur. Müvəkkil gündəlik fəaliyyəti müxtəlif yönümlü qəzetlərdə müntəzəm olaraq işıqlandırılır.

Hüquqi maarifləndirilmə işinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə Ombudsman təsisatı tərəfindən hüquqi nəşrlər, hüquq lüğətləri, tematik lifletlər, müxtəlif məcmuələr, broşürlər, kitabçalar və yaddaş vərəqələri hazırlanır, çap olunur və əhali arasında yayılır. Bu gün 147

adda nəşrlər hazırlanmış, 23-dən artıq insan hüquqlarına və layiqli idarəetməyə dair xarici ədəbiyyat dilimizə tərcümə olunmuş, o cümlədən 46 Azərbaycan dilində olan vəsait ingilis dilinə, 36-sı isə rus dilinə tərcümə olunaraq çap edilmiş, geniş oxucu auditoriyası arasında yayılmış və kitabxanalara paylanmışdır.

İnsan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində fəaliyyətinə görə Azərbaycan Ombudsmanı Beynəlxalq və Avropa Ombudsmanlar institutlarına, habelə Asiya Ombudsmanlar Assosiasiyasına üzv qəbul olunmuşdur. 27 oktyabr 2006-cı il tarixdə Milli İnsan hüquqları Təsisatlarının Beynəlxalq Əlaqələndirmə Komitəsi (BƏK) tərəfindən Milli İnsan hüquqları Təsisatı kimi Azərbaycan Ombudsmanının fəaliyyəti Paris prinsiplərinə cavab verdiyindən "A" statusu ilə akkreditasiya olunmuş, 2012-ci ildə Müvəkkilin fəaliyyəti BƏK tərəfindən yenidən monitorinq edilmiş, onun "A" statusu yenidən reakkreditasiya olunmuş və Paris Prinsiplərinə uyğun müstəqil fəaliyyət göstərdiyi BMT səviyyəsində bir daha təsdiqlənmişdir.

Ombudsmanın cəmiyyətə gətirdiyi ən mühüm yenilik ondan ibarətdir ki, cəmiyyətdə "insan hüquqları" anlayışına münasibət müsbət baxımdan tamamilə yenilənmiş, hüquqi tərbiyə və hüquq mədəniyyəti yeni məzmununda formalaşmış, insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində aidiyyəti dövlət qurumları ilə vətəndaş cəmiyyəti institutları arasında əlaqələndirilmiş iş üsulu yaranmış, zorakılıq halları azalmış, vətəndaş fəallığı və təəssübkeşliyi xeyli artmışdır. Kütləviləyin təmin edilməsi, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, həm ayrı-ayrı əhali qrupları, həm də dövlət strukturları arasında hüquqi maarifləndirmə işinin aparılması və görülən tədbirlər daha səmərəli və layiqli idarəetmənin bərqərar olunmasına və ən əsası həyatın müxtəlif sahələrində insan hüquqları amilinə müəmm töhfə verir ki, bu da ölkədə həyata keçirilən uğurlu islahatlar nəticəsində mümkün olmuşdur. Bu baxımdan Ombudsmanın innovativ yanaşmaları da layiqli qiymətini almaqla formalaşdırılmış və uğurla həyata keçirilən ölkə modeli müsbət təcrübə kimi qəbul edilmişdir.

Bu gün respublikamızda keçirilən Beynəlxalq Humanitar Forumlar, Davos İqtisadi Forumu, Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu, Avropa Şurasına üzv Ölkələrin Mədəniyyət Nazirlərinin Toplantısı, İslam Əməkdaşlığı Təşkilatına üzv Ölkələrin Nazirlərinin Toplantısı, Dünya Dinləri Liderlərinin Zirvə Görüşləri əlamətdar hadisə, uğurlu ölkə təcrübəsi formalaşdırmaqla yanaşı, sivilizasiyalararası dialoqa, regionda əldə edilən iqtisadi irəliləyişlərə dəstək, gələcək strateji hədəflərə qlobal yanaşma üçün mühüm töhfədir.

Bu günlərdə Bakıda keçirilmiş IV Beynəlxalq Humanitar Forumunda da vurğulandığı kimi, ölkəmiz ən geniş humanitar əməkdaşlıq məsələlərinin müzakirə edildiyi nüfuzlu bir məkandır. Mədəniyyətlər, sivilizasiyalar, konfessiyalar arasında dialoq və əməkdaşlıq ənənələri olan Azərbaycan bu mənada insan hüquqlarına beynəlxalq aləmdə uğurlu töhfələr verən, örnək ölkələr sırasındadır.

Ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Biz müasir dövlət qururuq. Möhkəm ənənələr, möhkəm dəyərlər, milli mənəvi dəyərlər üzərində müasir dövlət qururuq və uğurla qururuq. Bu gün Azərbaycanı artıq bezi dairələrdə bir örnək ölkə kimi təqdim edirlər. Bu, bizi sevindirir. Yəni bu, Azərbaycanın əldə etdiyi uğurlara verilən qiymətdir, ancaq, eyni zamanda, bizim məsuliyyətimizi də artırır".

Bu baxımdan yeni inkişaf mərhələsi hər birimizdən müasir yanaşma, xalqa xidmət müstəvisində səmərəli və şəffaf, müasir idarəetmə modelinin, vətəndaş - dövlət qulluqçusu münasibətlərində daim inkişaf edən düşüncə tərzini tələb edir. Bütün bunların reallaşması insan hüquqlarına verilən mühüm töhfə olmaqla, yeni təşəbbüsləri və qarşılıqlı əməkdaşlığı şərtləndirir.

Elmira Süleymanova

Respublika. - 2014. - 18 oktyabr. - № 226. - S. 8.

“BƏLƏDIYYƏLƏRİN NƏZDİNDƏ QADIN, UŞAQ ŞÖBƏLƏRİ OLMALIDIR”

“Son bələdiyyə seçkilərində bələdiyyə sədrləri seçilən bir çox xanımlar çətinliklərin öhdəsindən gələ bilmədikləri üçün istefa verdi”. Bunu dünən USAİD-in maliyyələşdirdiyi Qadın İştirakçılığı Proqramı çərçivəsində Azərbaycan Şəhər, Qəsəbə, Kənd Bələdiyyələri Milli Assosiasiyasının texniki dəstəyi ilə “Yerli özünüidarəetmədə qadın liderliyi” mövzusunda keçirilən konfransda Ailə, Qadın və Uşaq Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Sədaqət Qəhrəmanova söyləyib.

O deyib ki, qadını qadın olduğuna görə yox, qabiliyyət və bacarığına görə irəli çəkmək lazımdır: “Qadındır, bacarmadı” ifadəsindən uzaq olmalıyıq. Bacaran qadını irəli çəkmək lazımdır”.

S. Qəhrəmanova qadın liderliyinə nail olmaqda qadınların həmrəyliyinin vacib olduğunu vurğulayıb: “Ancaq ən əsas dəstək kişilərdən olmalıdır. Bir məqamı deyim. Tutaq ki, kişi bələdiyyə sədridir, bələdiyyənin üzvünə deyir ki, sən gəlmə, get eevdə yeməyini bişir, biz işləri görəcəyik. Bu, düzgün yanaşma deyil”.

Dövlət Komitəsinin sədr müavini bələdiyyələrin icra qurumlarının işlərinin müəyyən hissəsini öz üzərinə götürməyə hazır olub-olmadıqlarının da müəyyən suallar doğurduğunu qeyd edib: “Artıq bələdiyyələr humanitar məsələlərin həllinə hazır olmalıdırlar. Məsələn, 70 il əvvəl də, bu gün də qızların təhsildən yayınmasından danışıyıq. Problem aşağıdan, insanların içəridən başlayır. Bələdiyyələr də insanlarla işləyir. Bir kəndin problemi nədən ibarətdir? Qızlar erkən ərə gedir, təhsildən yayınır və s. Bu gün cəmiyyətimizdə qızlar hicaba bürünüb gəlməməli, işığa doğru getməlidir. Niyə bəzi dini sektərlər insanlara təsir edir, biz kənarda qalmışıq? Bələdiyyələrin nəzdində qadın, uşaq şöbələri olmalıdır. Bələdiyyələr bu istiqamətdə mütəxəssisləri həmin şöbəyə cəlb etməli, bu problemlər və onların həlli yolları araşdırılmalıdır”.

S. Qəhrəmanova bildirib ki, dünən Dövlət Komitəsinin sədri Hicran Hüseynova Rayon İcra hakimiyyətləri başçılarının müavinlərinin qarşısında çıxışı zamanı gender bərabərliyi, erkən nikahla bağlı qanunvericilikdəki məsələlərdən danışdı: “Ancaq bir çox icra başçılarının müavinləri qanunvericilikdəki bu məsələlərdən xəbərsiz olduqlarını bildiriblər. Bələdiyyələr bu işləri öyrənməlidir. Əgər icra hakimiyyətlərində humanitar şöbənin işçisi deyirsə icra hakimiyyətində o qədər işlər var ki, bu işlərlə məşğul olmağa vaxtları yoxdur, bu, düzgün deyil”.

Zaman. - 2014. -1 noyabr. - No 209. - S.3.